

همه بپوشید. آنان مذاکرات نمی توان گفت دولت از بول گرفتن استکلاف دارد البته هر وقت احساس کردیم که استکلاف دارد خواهیم گفت.

معمداً مذاکرات زیاد در این خصوص بعین آمد و یکی از وکلای رشت اظهار داشت یکی از مواد قانون اساسی تصفیه عمل مالیه است که مخصوص مجلس است در اینکه دولت بکاممقاری از پیش قسط ولایات گرفته حرفی نیست اگر مسامحه نشود باید مجلس تحقیق نماید که این پول چه شد و از کجا پول خواهد گرفت دیگر اینکه مردم میگویند حقوق ما نرسیده و حقوق خودشان را می خواهند و همچنین نشون حقوق می خواهد باید دانست تکلیف آنها چیست و این پولها اینکه از بابت پیش قسط گرفته شده چه شده و یکی از وکلاء اظهار کرد چون از عمل مالیه صحبت شد عرض می کنیم در یکماه قبل حکومت کلیایگان و خوانسار را دادند به جناب صاحب دیوان در صورتی که عارض داشت و جمعی طلب کارند پول میخوانند بدیوانخانه عدلیه حاضر نشده کار باهم نندارم ولی مخصوصاً از آنجا بن کافذ نوشته اند که صاحب دیوان بنایب السکومه خود نوشته دوزخ را تومان از بابت مالیات گرفته بفرستید ما میخوانیم بدانیم آیا بتصویب وزارت مالیه این پول گرفته میشود یا نه دور نیست تا یکماه دیگر خیلی از مالیات را بگیریید باید این مسئله معلوم شود در این بین دوطرفاً تلگراف از رشت و انزلی رسید گفتند مطلب این تلگراف خیلی مهم است باید مذاکره بشود این مطلب تلگرافی مطرح شود. لهذا هر دو تلگراف فرائت شد قریب باین

مضمون بود از رشت

حضور امنای مجلس مقدس شورای ملی از انجمن انزلی تلگرافی رسید که امین السلطان با کشتی آمده خواست وارد شود اهالی انزلی را ندانند تکلیف معین نمایند.

انزلی - خدمت آقایان ریاض المللی آقا آقای مستشار الدوله و آقای تقی زاده و آقای وکیل التجار امین السلطان وارد اهالی مانع و ملت اغتشاش کرده فوراً در تلگرافخانه حاضر شوید.

در این خصوص مذاکرات بپایان آمده فایدو کلام مختلف بود یکی از وکلای آذربایجان اظهار کرد که اگر بنده را بتلگرافخانه نمیخواستند نمیگفتم حالا میگویم وکیل یک تکلیفی دارد ملت یک تکلیفی دولت یک تکلیفی وکیل قسم خورده آنچه که تکلیف خود میداند در اینجا میگوید و من آنچه که مضر بحال مملکت است باید بگویم و فقط اینجا باید عقیده خود را اظهار دارم نه در جای دیگر لهذا خواهش دارم مرا معاف بدانند از رفتن تلگرافخانه بجهت اینکه اگر بروم باید بگویم بیاید یا نیاید و من آمدن او را مضر میدانم و با صدای بلند میگویم آن روز هم گفتم و حالا هم میگویم و یکی از وکلای چنین تقریر کرد این آقا که اظهار عقیده خود را کرد ما او را حق پرست و حق دوست میدانیم و اظهار عقیده شخصی خود را نمود ولی عقیده من برخلاف عقیده اوست اگر ما بخواهیم تمام این اشخاص را نسبت به بیانات سابق از مملکت خارج نمایم ده نفر دیگر برای ما بسایفی نخواهد ماند امروز اهل حضرت شاهنشاه امین السلطان را خواسته

و همچو گمان فرموده که این اغتشاش را اوروم خواهد کرد ملت از آمدن این بیکسفر نخواهد رسید همینطور که چند روز قبل گفتم اگر قلب شاهنشاه تغییر کند حال مملکت هم تغییر میکند حالا دیدیم اگر مملکت اصلاح پیدا کرد می دانیم که او کرده و قلب شاهنشاه را بر گردانده و اگر اصلاحی پیدا نشد و فتنه ظاهر شد این ملت اول کار بیکه بایک مسقیم خواهد کرد با او خواهد بود و یکی دیگر از وکلای اظهار نمود من اظهار عقیده نمیکنم و نمیگویم آمدن او صحیح است بانه ولی اگر مرا راست گو مبدانید گوش نمائید صحبتی دارم بگویم در هشت ماه قبل پیش از اینکه این مجلس مقدس تاسیس شود امین السلطان را در فرنگستان ملاقات نمود و صحبت شد از زمان گذشته همچو گفتند که تاریخ بعد از این نشان خواهد داد که آیا من میتوانم غیر از رفتار بیکه کردم رفتار دیگری کرد بانه واز بابت فرضه اخیره خیلی اظهار پشیمانی و ندامت میکردند اما منی شاه پرستی و وطن دوستی را باین کلمه میگفتند که حالا بایست دولت ایران مشروطه و مقتنه باشد و یکی دیگر چنین بیان نمود که تادو روز قبل من از آن اشخاص بودم که میگفتم نباید امین السلطان باین مملکت بیاید ولی دیشب فکر کردم دیدم اگر بنامش اینطور باشد باید همه از این مملکت بروند و این نمیشود باید عین الدوله را هم خواست و بعد باش بر سنده اینک در سرخانه و وزنگی خودش باشد و یکی دیگر اینطور تقریر نمودند که بوجوب این تلگرافات در انزلی اغتشاش است و این شخص هم نوکر دولت است و دولت او را خواسته ملت هم با دولت مخالف نیست حالا خوب است رای بدهند این آقایان و کلارا که خواسته اند بروند تلگرافخانه بگویند اهالی مانع از ورود نشوند قصاص قبل از جنایت که صحیح نیست در خصوص رای گرفتن ثقت آراء شد جمعی گفتند لازم بگرفتن رای نیست جمعی گفتند باید رای گرفته شود که تکلیف اشخاص بیکه میروند بتلگرافخانه معلوم شود و یکی از وکلای آذربایجان چنین عنوان کرد در اینکه این شخص خیانت کرده حرفی نیست ولی منحصر بایشانم نیست اگر بخواهیم بگوئیم او نیاید باید تمام بروند و این عقیده که آقای تقی زاده اظهار کردند بلا حمله چیز دیگری است فعلاً دوسه ملاحظه باید کرد اولاً این شخص تبعید نشده و بعیل خود مرخصی حاصل کرده رفت و حالا آمده تانیاً اگر میخواستند که او نیاید همانوقتیکه احضار شد باید اظهار بداریه نهالاک آمده است بانزلی عقیده ام اینست که او را بپذیرند ولی بعد از ورود اگر دیدیم که اساس این مملکت تغییر نکرد همان کاریکه امروز میخوانید بکنید آرزو بکنید.

بالاخره پس از مذاکرات و مباحثات زیاد غالباً ورود امین السلطان را تصویب نموده و قرار شد که تلگراف مخصوص از طرف مجلس بانجمن انزلی در این خصوص نوشته شده و اخذ رای شود تلگراف نوشته شد و مختصر مباحثه در الفاظ تلگراف شده پس از تصحیح و تصویب تلگراف قریب باین مضمون نوشته شده فرائت شد جواب نمره (۵۹) و (۵۰) از طرف مجلس محترم شورای ملی در ورود امین السلطان رد و ضمنی نیست البته اهالی آنجا خاصه انجمن دو جلو گیری اغتشاش مصافی جلیله میدول دارند. ورقه رای منتشر شد (۴۷) رای در مقابل ورقه

رای مخالف و ۹ سکوت داده شد برای مضایقه تلگراف فوق و مجلس ختم گردید.

مذاکرات روز یکشنبه

۷ ربیع الاول دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۶ را آقای سید محمد تقی فرائت کردند و قرار شد لایحه بیژمی و امتیاز نامه شرکت کافذ ملای فرائت شده مطرح مذاکره شود قبل از شروع بقرائت امتیاز نامه

آقای میرزا محمود خوشنویس از استبدان از

رئیس چنین عنوان نمود که در عرض کرد در باب حکومت جناب صاحب دیوان بکلیایگان و خوانسار و امروز هم عرض میکنم که فعلاً جمعی هستند و عارضند که ما او را برای حکومت نمیخواهیم بجهت اینکه دیوانخانه عدلیه بواسطه عارضینی که دارد او را توفیق کرده معلوم نیست کی حرکت خواهد کرد و ما الان کسی را میخواهیم که بر عرض مردم رسیدگی نموده ولایت را منظم نماید و گذشته از این مخصوصاً قاصد فرستاده و کافذ نوشته اند که جناب صاحب دیوان دوزخ را تومان حواله داده است نایب السکومه اش از بابت مالیات گرفته بفرستد و گویا مشتصد تومان هم فرستاده است میخواهیم بدانیم که جناب صاحب دیوان هنوز رفتنشان بمقر حکومت معلوم نیست این پول را از بابت مالیات باطلاع کی گرفته باطلاع وزارت مالیه است بانه اگر مجلس صلاح می داند چیزی در این خصوص بوزارت مالیه نوشته شود گفته شد بعضی کارهای دیگر هم هست که باید از وزارت مالیه ابضاحات خواسته شود شرحی نوشته شود که وزارت مالیه روز سهشنبه بیاید مجلس در این خصوص ما توضیحات خواسته شود و بهین ترتیب قرارداد از طرف مجلس محترم رقمه نوشته شود

آقای سیدالحکماء - وزارت خارجه

هم خیلی مسامحه در جواب اظهارات و اظهارات مجلس محترم دارند مخصوصاً سه دفعه در باب ترافه بوزارت خارجه نوشته شده هیچ جواب نداده اند. جناب رئیس رئیس - غیر از این مطالب دیگر هم هست که جواب نداده اند.

آقای تقی زاده - خیال آقای سیدالحکماء با خیال بنده

توافق کرده است و من هم میخواهم همین مطلب را عنوان نمایم و در حقیقت وزارت خارجه خیلی مسامحه دارد در خصوص آن مطلب مهمی که نوشته شده بود فرار گذاشتند دو روزه جواب بدهند حال یکماه است جواب نمیدهند اگر آن میدهند آن فصل نظام نامه را یادآوری وزارت خارجه نمایم که نوشته شده هر وزارت خانه تا سه دفعه از عهده جواب اظهارات مجلس بر نیامد مجلس محترم منزل آنوزیر را از پیشگاه مهابونی خواستگار خواهد شد.

رئیس - شاید حالاً مانع اظهار این ماده

از نظام نامه نشده باشد ولی یک ماده دیگر هست باین مضمون که باید وزارت خارجه از اندازه جواب مطالب مجلس را تأخیر نیندازد این ماده را اظهار نمایم فرار شده بهین طور شرحی بوزارت خارجه نوشته شود سپس آقا شیخ حسین عنوان کردند باید جداگندم کیانی را از آن کسبکه باید بدهد خواست و این مسئله لازم بهم است.

رئیس - آقای امین التجار که از اعضاء

کیانی هستند لابد مطلع هستند چه فراداده اند. معین التجار - مجلس ه شد و مذاکره

زیرا بمان آمد فراز بود از ملاکین و مهره وزارت داخله گندم گرفته بعد ولی هنوز نتیجه نبخشیده آقای رئیس سؤال کرده هیچ ندادند یا چیزی ندادند جواب داده شد البته مصلحتی داده اند و مؤتمن الممالک بیان کردند که همه جا قزاق کذب شده بزملاکین گندم جدا مطالبه میشود ، با آقا شیخ حسین عنوان کردند که معضی یادآوری میکنیم آن روز وزارت داخله صورت گندمیکه ملاکون داده اند از کمیتهی خواسته بود خوب است بکمیتهی آن صورت را نوشته بفرستید که رفع قدر بشود همه تصدیق نمودند فرارشد صورت مزبور را کمیتهی نوشته بدهد پس از آنها آقای سید حسین چنین اظهار کردند خوب است آن فصلیکه از نظام نامه بلدی باقی است خوانده شده رای گرفته شود که یکماه دیگر فراموش نشده تأخیر نیفتد و مردم گمان کنند که بصره همایونی فرستاده شده جواب داده شد چون صورت نظام نامه بلدی نزد آقای حاجی سید نصرالله است و هنوز نیاورده اند باشد بعد از آمدن ایشان در این موقع شروع بقرائن امتیازنامه شرکت کاغذ سازی شده در فصول و مواد بکفرات گردید نهایت مدافعه و میباحته بعمل آمده فراد شد دفته دیگر باشد با حضور خود شرکاء خوانده شود و مجلس ختم گردید .

مذاکرات روز سه شنبه

۹ شهر ربیع الاول ۱۳۳۵

دائرالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۷ را آقای سید محمد تقی قرائت کردند فرارشد دوماده که از نظامنامه بلدی باقی بود قرائت و تصویب شده رای گرفته شود و هیومنین لایحه مزبور قرائت و مطرح مذاکره گردد قبل از شروع باین دوام آقای رئیسالتجار چنین عنوان کردند این کمیسیون مایه چهار ماه است معین و منمقد شده چه کار کرده و چه نتیجه بخشیده .

رئیس - کمیسیون مایه کار زیادی نکرده و نمیتواند هم بکند زیرا که در باب اصلاح جمع بیش از آنکه چندی قبل راپورت داده و در مجلس تصویب شد نمیشود اقدامی کرد اما در باب اصلاح خرج بکمیتهی از آن باید از طرف دولت اقدام شود و یک مقداری هم از مجلس .

یکی از وکلای اظهار کرد در باب اصلاح مایه خصوص از بابت خرج بایه تمام وزرا باشد .

رئیس - در اصلاحات خرجی دو صورت دارد یا باید یکی یکی را قلم برداشته تصحیح نمود و پیش رفت یا اینکه درجات عوامی از برای طبقات نوکر معین کرد که کسی بیش از آن اندازه مستحق نباشد و اصلاح اینها همه یک مقداری خالی از اشکال نیست . پس همان طور که آقای حاجی سید نصرالله گفته بایاید کمیسیون از وزراء و وکلای باشد اصلاح نماینده بایاید بودجه از هر وزارتخانه خواست .

یکی از وکلای اظهار نمود در هر صورت وقت گذشته بایزدوتر اقدام باصلاح مایه بشود تکلیف حکام معلوم گردد و از قرائت یکی از وکلای بقول وکلای کافندی ابراز داشتند حکومت تشکیل بکند و دفته باز مثل ایام سابق حواله سیورسات داده و همسایه نمایان حاج محمد تقی آن روز تلگرافی ارائه کردند که

خوار وقت ملاکین و وزیر مسئولی کرده که بود هزادت داخله تطبیق رسیدن کی نماینده چه تکلیفی تحمل کردند اگر مسامحه در این باره باشد با دارم روز حاکم نوبت مثل سابق سیورسات میشود یکی از وکلای گفته تمام سبب کمالات این است که همه حرکتهای مابکله (باید بشود) ختم میشود دیگر اقدامی در کار نیست .

یکی از وکلای آذربایجان چنین عنوان نمودند درمجلسه مایه دو حرف داریم یکی اینکه در دوازده سال قبل که شاه شهبان نور انجمنه مرحوم شد جمع و خرج منسلکت معلوم بود بلکه چیزی هم زیادی بود و حال آنکه آنوقت گوسفت یک گرز هم عمل نمیکرد امروز چهار گرز هم عایدی دارد پس علت چیست که امر و زده پنج سفره از جمع کسر آمده و مایهت اصلاح این خود را باین طرف و آن طرف موزیم عفت این و مجلسی بشود دیگر اینها که تعدیل جمع و خرج مایه را باید وزارت مایه بکند و به مجلس بفرستد تصویب میکنند اگر چه درست اطلاع ندارم ولی بر روز تلگراف روسیه دیدم که (نومای) دوس حکم کرد بوزارت مایه جمع و خرج منسلکت تعدیل نمایم بوزارت مایه فوراً تعدیل کرده و بدو پیشنهاد داده اظهار داشت که بعضی خرجهای فوق العاده اتفاق می افتد حالا نمیتوان اصلاح نماید پس بطور آنجا وزارت مایه میتواند مایه را اصلاح نماید اینجا نمیشود آخر در دوازده سال قبل بطور بود و حالا چه شده که پنج کسر بر خرج اضافه گشته یکی از وکلای جواب دادند اینجا علت اینست که وزرا مسئول در حقیقت مسئول و مسئول در کار خود نیستند وقتی میگویند معارض هر کس معلوم شود بیقررت نمیکند مثل اینکه مجلس آنکه مجلس بر کشتن تیولان را تصویب نموده و ولایت گرفته شد باز پول داده میشود و وزارت عالی را میبجو میکنند که حتماً اصلاح بکنند و یکی دیگر چنین جواب داد که دولت روس پیش از این دولت قانونی بود یک قانونی هر دست داشتند بجهت آن عمل مایه فوراً اصلاح شد اما اینجا سابق بر این قانونی نبوده و بودجه صحیحی نداشته و از ترکیب وزارت خانهها خبر نداشته در این صورت اصلاح مایه اختصاص بوزارت مایه نتواند آن هم در عرض سایر وزراء است باید با اتفاق همه دیگر مایه اصلاح شود باز جناب رئیس هر موضوع عنوان کردند که بریر روز صحبتی شد در اصل مایه و مطلب جایی ختم شد که وزیر مایه دعوت همه بیایند مجلس و در این باب گفتگو شود و از طرف مجلس هم دعوت شده اطلاع داده اند روز پنجشنبه بیایند باید آنروز این مطلب را بیان آوردند تکلیف صحیح خواست و یکی از وکلای اظهار کردند که تصور از طرف مجلس است هر مطلبی که عنوان میشود او را دنبال نمیکند و حال اگر میخواهد این عمل مایه بکنند که در حقیقت اینهاست مجلس است باید مجلس هم روز تصویب نموده هیچ کاری لفظ نمیکند و وظیفه مجلس اینست تمام دنیا را آتش بگیرد باید این رشته را دنبال کنند بکمیسیون نیست آید بر فرض امری خوب .

پس بطور آنجا وزارت مایه میتواند مایه را اصلاح نماید اینجا نمیشود آخر در دوازده سال قبل بطور بود و حالا چه شده که پنج کسر بر خرج اضافه گشته یکی از وکلای جواب دادند اینجا علت اینست که وزرا مسئول در حقیقت مسئول و مسئول در کار خود نیستند وقتی میگویند معارض هر کس معلوم شود بیقررت نمیکند مثل اینکه مجلس آنکه مجلس بر کشتن تیولان را تصویب نموده و ولایت گرفته شد باز پول داده میشود و وزارت عالی را میبجو میکنند که حتماً اصلاح بکنند و یکی دیگر چنین جواب داد که دولت روس پیش از این دولت قانونی بود یک قانونی هر دست داشتند بجهت آن عمل مایه فوراً اصلاح شد اما اینجا سابق بر این قانونی نبوده و بودجه صحیحی نداشته و از ترکیب وزارت خانهها خبر نداشته در این صورت اصلاح مایه اختصاص بوزارت مایه نتواند آن هم در عرض سایر وزراء است باید با اتفاق همه دیگر مایه اصلاح شود باز جناب رئیس هر موضوع عنوان کردند که بریر روز صحبتی شد در اصل مایه و مطلب جایی ختم شد که وزیر مایه دعوت همه بیایند مجلس و در این باب گفتگو شود و از طرف مجلس هم دعوت شده اطلاع داده اند روز پنجشنبه بیایند باید آنروز این مطلب را بیان آوردند تکلیف صحیح خواست و یکی از وکلای اظهار کردند که تصور از طرف مجلس است هر مطلبی که عنوان میشود او را دنبال نمیکند و حال اگر میخواهد این عمل مایه بکنند که در حقیقت اینهاست مجلس است باید مجلس هم روز تصویب نموده هیچ کاری لفظ نمیکند و وظیفه مجلس اینست تمام دنیا را آتش بگیرد باید این رشته را دنبال کنند بکمیسیون نیست آید بر فرض امری خوب .

داده شد چه نتیجه بشود باز تیول میدهند و میگویند

قش کرو گسر جمع دوازده مایه ده هزار تومان یکسکه داده میشود و در این موقع صحبت از این شد که این شش کروم خرج اضافه شده از چه زاده شده و علت چیست بعضی گفتند تمام مستیری و مواجب و انفازیه و مواجب و مصلحت فوق العاده شده بعضی جواب دادند که معارض فوق العاده یکسال دو سال بوده و در عرض نوبت مستیری و غیر هم بعضی مواجها مقطوع و لثت گسر شده و چیز هلی دیگر اضافه گشته و یکی دیگر از وکلای اظهار کرد صدها سبب این تفاوت بجهت استقراری است که شده حال آن پولی شد چه نمیدانم ولی تصمین چهار کروم بر ابراه و اصل این فروش داده میشود و نیز معارض دولت نسبت سابق مثل سایر ناس دو مقابل سه مقابل شده جواب داده شد صدها عرج مملکت حقوق قشون است که از زمان مرحوم نایب السلطنه تا حال یک میزان است گفتند از بابت سفراء معارض زیاد شده جواب دادند در ماه قبل تذکره احداث شده است بالاخره پس از مذاکرات زیاد در این باب آقای رئیسالتجار باز عنوان کرد که عرض من بی نتیجه نامنم عرض میکنم وقت گذشته باید بر ترتیبی هست جمیع خرج منسلکت اصلاح شده مساوی شود کی شروع باین کار خواهد شد ؟ رئیس جواب دادند وزارت مایه روز پنجشنبه بیاید با این اقدام همه تعطیل شود .

یکی از وکلای اظهار داشت دو چیز است باید همه روزها مذاکره شود یکی مسئله تعدیل مایه و یکی اصل بانک ملی بدهن قشون چنین داده اند که مجلس مانع است از اینکه پول بآنها داده شود و حال آنکه مجلس گفته تصویب استقرای این چهار کار در روزانمود بعضی خاطر قشون بود که ببقول خودشان برسد . یکی اظهار کرد که من با واز بلند میگویم دولت حقوق قشون را دوست و شصت و پنج هزار تومان بوجه صورتیکه بریر روز به مجلس دادم داده اند از قرار قبل .

(صدهزار تومان از بابت پیش قسط خراسان و فارس) (صدهزار تومان از بابت تلگراف خانه) (شصت و پنجاه هزار تومان هم بانک داده است) حال در عرض این برات تومانی چهار هزار خرید شده با هفت هزار تومان مواجب وزیر لشکر داده شده و بقیه نرسیده نمیدانم یکی دیگر از وکلای بیان کرد دو مجلس بریر روز عرض کردیم و امروز هم عرض میکنم که این پول داده شده ولی به اکثر قشون نرسیده باید از وزارت جنگ تحقیق شود که این پول پیش کیست گرفته شده با فراد قشون رساننده یکی از وکلای اظهار کرد کدام وزارت جنگ شما تا حال هیچ وزارت جنگ را دیده اند اگر مجلس صلاح میدانند یادداشت شده چیزی بوزارت جنگ در این خصوص نوشته شود . یکی دیگر از وکلای بیان کرد همین طور یک گفته شد پول داده شده ولی از قرار اطلاع خارجیکه دارم صورتیکه چندی قبل به مجلس داده و دو دست و سی و پنجاه هزار تومان از بابت حقوق قشون نوشته بودند این بر آورد حقوق هشت ماهه قشون بوده آنها تصنیف و حال چهار ماه هم تا آخر سال افزوده میشود قشون از بابت این چهار ماهه از بابت نصف آن هشت ماهه طلبکار است و میخواهد و آن دو دست و شصت و پنجاه هزار تومان به قشون داده شده جواب داده شد ابتدا اینطور نیست و در آن صورت اکثر حقوق قشون تا آخر سال داده شد ولی دیگر خریدن برات تومانی چهار هزار هفت هزار تومان مواجب وزیر لشکر جز آن نبود